

Terug naar de stilte en de natuur

Abdij Koningsoord en Missiehuis Vrijland in Oosterbeek

Verscholen in de bossen van Oosterbeek, omringd door glooiende akkers, zijn op landgoed Johannahoeve twee religieuze orden te vinden. De ‘rustende’ missionarissen van Mill Hill genieten er in Missiehuis Vrijland van hun oude dag, in abdij Koningsoord wonen sinds 2009 zusters trappistinnen van de abdij Koningsoord, voorheen gevestigd bij Tilburg. De verschillen zijn groot, de bijbehorende begraafplaatsen ook.

Missiehuis Vrijland is een van de vele kloosterverzorgingshuizen van Nederland. Er wonen behalve missionarissen van Mill Hill ook broeders en zusters van andere orden: franciscaanse missiezusters van St. Jozef, zusters trappistinnen van Koningsoord, enkele pastoors en leken, samen zo’n zestig religieuzen. Met Hans van Westeraak, vriend van Koningsoord en lid van de congregatieraad van Mill Hill, wandel ik over de verstilte kloosterbegravingen.

Zerken en kruizen

De laatste rustplaats van de bewoners van Missiehuis Vrijland ligt een stuk van de gebouwen af, in de bossen, en is vrij toegankelijk. Het is een grote cirkelvormige plek, waar vier reusachtige rode beuken het kruis in het midden lijken te beschermen. Vier jaar geleden is het (verrotte) houten kruis vervangen door een zandstenen exemplaar op een nieuwe sokkel. Vanzelfsprekend liggen de oudste grafmonumenten en die van belangrijke personen hier omheen. Wat opvalt zijn de enkele rijen zerken in het centrum en de vele rijen staande kruizen daar omheen. Kennelijk is het ‘systeem’ van begraven in de loop der tijd veranderd. Misschien vanwege

voorzien ruimtegebrek, of eenvoudiger (en goedkoper) onderhoud, of omdat het meer paste bij de ‘Engelse’ begraafstijl: stèles (in kruisvorm) in het gras met eenvoudige beplanting er omheen.

Volgens het informatiebord zijn er tot 2012 in 26 rijen 501 religieuzen begraven. Op de vraag hoeveel gelovigen daarna ter aarde zijn besteld, kon men bij Mill Hill geen antwoord geven. Volgens de rector van Huize Vrijland, Arie Braak, zijn de andere begraafplaatsen van Mill Hill opgeheven en zijn de overledenen hier herbegraven in een verzamelgraf.

Soberheid

Het monument bij de begraafplaats, met als aanduiding ‘Nieuw Vrijland’, dateert uit 1941. Er is ook nog een grafmonument uit dat jaar. De naam Nieuw Vrijland heeft echter nooit ingang gevonden. De missionarissen van Mill Hill, die hier in de jaren 1950 zijn komen wonen (zie kader), vinden er sindsdien hun laatste rustplaats. Rector Braak vertelt dat er in de loop der tijd enkele veranderingen hebben plaatsgevonden. ‘Eerst lagen de vrouwen bij elkaar (rechts achter het kruis), later zijn die vanwege ruimtegebrek tussen de man-

Kruis op de begraafplaats van Mill Hill

nen begraven (in volgorde van overlijden).’ Ook zijn de teksten op de monumenten steeds soberder geworden: aanvankelijk werden de rang of taken van de overledene vermeld (‘Rev.’ voor eerwaarde) en stond er ‘bid voor de ziel van...’ op, nu is alleen nog te lezen: ‘bid voor...’.

Koningsoord

Op abdij Koningsoord worden we gastvrij ontvangen door zuster Pascale. Zij is verantwoordelijk voor de gebouwen en de begraafplaats. Koningsoord is een stichting van de trappistenabdij Koningshoeven, die in 1881 bij Tilburg werd opgericht. In de loop der jaren trad een vijftigtal meisjes in, voldoende om een apart vrouwenklooster te beginnen. Dat werd in 1937 in Berkel-Enschot geopend en stond onder leiding van de gemeenschap van het Belgische Chimay.

Verhuizing

Omdat de zusters zich hier begin deze eeuw door de oprukkende bebouwing belemmerd voelden in hun monastieke beleving, besloten zij te verhuizen. In 2007 werd begonnen met de bouw van een nieuw klooster op landgoed Johannahoeve, op het terrein van de missionarissen van Mill Hill. Ruim twee jaar later

De begraafplaats Koningsoord Foto: Koningsoord

Als een zuster overlijdt volgt een heel ritueel

Trappist

Sinds 1884 brouwen de monniken van de abdij Onze Lieve Vrouw van Koningshoeven in Berkel-Enschot bier. La Trappe, zoals het heet, was Nederlands eerste trappistenbier. In abdij Koningsoord in Oosterbeek wordt geen trappist gebrouwen (‘we drinken het wel hoor’, zegt zuster Pascale). De handenarbeid, verplicht volgens de regel van Benedictus, bestaat hier voornamelijk uit boekbinden.

Missiehuis

In 2016 is het 150 jaar geleden dat een Engelse priester missiecollege St. Joseph's College in Mill Hill bij Londen stichtte. Een groeiende groep studenten uit Nederland vertrok jaarlijks naar Mill Hill. In 1890 werd daarom in Roosendaal het eerste Nederlandse missiehuis van de congregatie opgericht. Al rond de eeuwwisseling bleek de noodzaak om de ouder wordende uitgezonden religieuzen (vooral uit Afrika) op te vangen. Daartoe werd in 1918 landgoed Vrijland in Schaarsbergen gekocht. Naast rustoord voor oudere en zieke missionarissen diende het landgoed ook als herstellingsoord en opleidingsschool. In de Tweede Wereldoorlog moesten de bewoners van de Duitsers Vrijland verlaten. In 1943 volgde de aankoop van een deel van landgoed Johannahoeve in Oosterbeek. Pas in 1953 werd het oude Vrijland verkocht en werd met de opbrengst Missiehuis Vrijland gebouwd (geopend in 1957).

zijn de zusters hier gaan wonen. Zuster Pascale: 'Koningsoord is een slotklooster, dat wil zeggen dat het ommuurd is en deels afgesloten. De muurtjes zijn hier laag en gemaakt van bakstenen van de oude gebouwen. 'De begraafplaats van de abdij ligt binnen de muren, op een groene heuvel. Zelden krijgt een buitenstaander de kans hier een kijkje te nemen. Ook op Open Kloosterdagen is de begraafplaats niet toegankelijk.

Via een trap komen we op de begraafplaats, eigenlijk een groot grasveld, niet ommuurd of omheind. Aan één kant staat een kruisbeeld. Op ruime afstand van elkaar hardstenen stèles met een eenvoudig opschrift: de naam van de zuster, geboorteen sterfdatum. De bovenkant heeft een 'vrouwelijke ronding'. 'We willen als laatste rustplaats een plek in de natuur' zegt zuster Pascale, 'en worden begraven met de voeten naar het oosten en het hoofd naar het kruis.'

Herbegravenis

'In de gemeenschap zijn stabiliteit en soberheid belangrijk, alles gebeurt binnen de muren van het gebouw, ook als een zuster overlijdt. Er zijn hier tussen de veertig en vijftig zusters van Berkel-Enschot herbegraven, ieder in een eigen graf. Hoewel zij dat eerst niet van plan waren, zijn de zusters bij de herbegravenis toch aanwezig geweest. Het was heel bijzonder. Na 2009 zijn ongeveer tien zusters overleden. De begrafenisondernemer levert alleen de kist. Dat vindt hij wel jammer', zegt zuster Pascale met pretoogjes. 'Wij doen de rest: het graf delven, de kist naar de kerk en de begraafplaats dragen, enzovoort.'

Vanzelfsprekend liggen de oudste grafmonumenten en die van belangrijke personen bij het kruis

Toegang tot de begraafplaats van Mill Hill

'Als een zuster overlijdt volgt een heel ritueel. De dode wordt opgebaard midden in het koor van de kerk. Er volgen twee dagen van waken, bidden en gezangen. Bij de begravenis kunnen ook familieleden aanwezig zijn. Er is een liturgie van de plechtigheid, met wierook en brandende paaskaars. Ook luiden de klokken. Op haar plek in de refter staat dertig dagen lang haar foto.'

*Tekst en beeld, tenzij anders vermeld:
Liesbeth Vermeulen*

Praktische informatie

De monumentale graanschuur van de voormalige Johannahoeve is nu de abdijwinkel. Voor openingstijden zie de website. Voor een wandelroute (6 km) zie <http://wqd.nl/HZuIL>
www.koningsoord.org
www.mhmobk.nl/huizenfolder/vrijlandmissiehuis.htm

Georganiseerde wandeling met overnachting op Koningsoord: www.dewandelmaat.nl/kloosterwandelingen/mini-oosterbeek-gast-bij-trappistinnen-van-de-abdij-koningsoord

Zuster Pascale en Hans van Westerlaak